

Міжнародне право

УДК 342.5

Михайло Баймуратов *

РОЛЬ РЕГІОНАЛІЗАЦІЇ І ЄВРОПЕЙСЬКОЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ В РОЗМЕЖУВАННІ ПОВНОВАЖЕНЬ МІЖ РІЗНИМИ РІВНЯМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ

У статті проводиться дослідження понятійних аспектів регіоналізації і європейської регіональної політики та їх ролі в розмежуванні повноважень між різними рівнями місцевого самоврядування в Україні.

Ключові слова: держава, регіон, регіоналізація, європейська регіональна політика, глобалізація.

Баймуратов М. О. Роль регионализации и европейской региональной политики в разграничении полномочий между разными уровнями местного самоуправления в Украине.

В статье проводится исследование понятийных аспектов регионализации и европейской региональной политики и их роли в разграничении полномочий между различными уровнями местного самоуправления в Украине.

Ключевые слова: государство, регион, регионализация, европейская региональная политика, глобализация.

Baymuratov M. O. The role of regionalization and European regional policy in the division of powers between the different levels of local government in Ukraine.

The article studies the conceptual aspects of regionalization and European regional policy and its role in the division of powers between the different levels of local government in Ukraine.

Keywords: state, region, regionalization, European regional policy, globalization.

Становлення в Україні повноцінної системи місцевого самоврядування є неможливим без проведення розмежування повноважень між органами місцевого самоврядування різного рівня. Суттєву роль в цьому процесі відіграють, по-перше, зарубіжний досвід, накопичений розвинутими державами в національній регіональній політиці, по-друге, здобутки європейської регіональної політики, що була розроблена в рамках Європейського Союзу його державами – членами та наднаціональними органами ЄС, результатом чого є те, що саме така політика складає одне з найважливіших напрямів співпраці та розвитку європейської міждержавної спільноти, а функціонування та розвиток європейської політики в сфері локальної демократії є одним з найсуттєвіших надбань цього міждержавного об'єднання.

Відтак, необхідне системне дослідження процесів регіоналізації та європейської регіональної політики, що надасть змогу визначити їх в якості каталізаторів розмежування повноважень між різними рівнями місцевого самоврядування в Україні. Для доктринального обґрунтування цього феномену, як уявляється, варто починати науковий аналіз з опорного терміна, що лежить в основі зазначених понять. Таким терміном є поняття «регіон».

Слід зазначити, що дефінітивному визначенню поняття «регіон» приділяється багато уваги не тільки в сучасній економічній, географічній, містобудівній, але й у правовій, частіше в міжнародно-правовій, літературі. На думку Є. Г. Коваленка, найбільше часто уживаними критеріями для формування поняття «регіон» є: географічні (розташування, величина території і кількість населення); виробничо-функціональні (специфіка переважних видів діяльності); містобудівні (характер забудови об'єктів виробничої діяльності, житла й обслуговування); соціологічні (норми спілкування, поведінки) [1].

Практично раніше етимологічний зміст терміна «регіон» замінявся терміном «район», що з'явився спершу в російській мові.

У «Словнику іноземних слів» 1933 року вперше наводиться етимологія терміну «регіональний» від лат. *regionalis* – «1) стосовний країни, пов'язаний із країною, що має за мету місцеві інтереси; 2) обласний, по обласний» [2].

«Тлумачний словник іноземних слів» містить трохи іншу етимологію терміна «регіон», тут він означає: «1. Область, район; частина країни, що відрізняється від інших будь-якими властивостями (економіко-географічними умовами, національним складом населення тощо). 2. Сільськогосподарський регіон» [3].

Один із засновників регіональної науки і перших її теоретиків німецький економіст Йоганн Гейнріх фон Тюнен у своєму відомому дослідженні «Ізольована держава в її відносинах із сільським господарством і національною економікою» (1826 р.) запропонував визначення територіально-економічних меж регіону радіусом ринку. Схема розміщення сільськогосподарського виробництва в залежності від місця збуту продукції, яку він розробив і яка одержала найменування «модель Тюнена», містить такі умови: а) держава становить собою ізольовану господарську область у вигляді кола з ґрунтом однакової родючості; б) у центрі кола знаходиться місто, що є єдиним ринком збуту для продукції.

Крім того, Й. Г. Тюнен дійшов висновку, що різні галузі сільського господарства будуть розташовуватися навколо центру у вигляді кілець. Розташування виробництв обумовлене прагненням кожного виробника максимізувати прибуток технологіями виробництва й транспортування, обсягом і номенклатурою попиту на продукцію. Модель Тюнена вплинула на теоретичну географію й теорію розміщення та була істотно узагальнена й розвинена в них [4].

Поява терміну «регіон» у СРСР прямо пов'язана з новим напрямом в економічній науці, що з'явився у другій половині ХХ століття, – регіональною економікою, визначення якої дав академік М. М. Некрасов у 1975 році. Він виділив на території колишнього Союзу РСР макрорегіони, чи зони (Урал, Поволжя, Сибір, Далекий Схід і ін.), до складу яких входять регіони.

Відповідно до його трактування, «під регіоном слід розуміти велику територію країни з більш-менш однорідними природними умовами й характерною спрямованістю розвитку продуктивних сил на основі сполучення комплексу природних ресурсів із відповідною сформованою й перспективною матеріально-технічною базою, виробничою й соціальною інфраструктурою. Основний критерій виділення регіону – спільність народногосподарських завдань – заснований на сукупності використовуваних чи намічуваних до експлуатації природних багатств, історично сформованій структурі господарської діяльності чи плановій структурі економічного розвитку» [5]. Як регіони, М. М. Некрасов виділяє союзні республіки й економічні райони СРСР, а також райони розміщення галузей промисловості, сільського господарства і транспорту.

Наявність таких різноманітних критеріїв дуже істотно ускладнює розкриття та ідентифікацію сутності регіону, бо регіон одночасно має розглядатися в декількох розуміннях як: а) елемент територіальної організації національного господарства; б) елемент системи розселення; в) елемент територіальної організації суспільства – місце всіх сфер виникнення, прояву та реалізації життєзабезпечення й життєдіяльності людини.

Більш того, кожне із зазначених понять може бути досліджено й розтлумачено за допомогою системного методу.

Варто погодитися з О. М. Барбаковим у тім, що саме поняття регіону містить у собі декілька складових [6]. Перша з них – фізико-географічна структура регіону. В економічній географії поняття «регіон» (від лат. *regionis* – область) означає те саме, що й район; «територія (акваторія), часто дуже значна по своїх розмірах, що не обов'язково є таксономічною одиницею в будь-якій системі територіального членування» [7]. Існує географічна єдність регіону: центр, довкола нього каркас [8].

Друга складова поняття «регіон» – економічна. В економічній науці під регіоном розуміється «велика територія країни з більш-менш однорідними природними умовами й характерною спрямованістю розвитку продуктивних сил на основі сполучення комплексу природних ресурсів із відповідною сформованою й перспективною матеріально-технічною, виробничою й соціальною інфраструктурою» [9]. Таким чином, центр регіону – це його господарське ядро, навколо центру зосереджена основна промисловість, сільське господарство, щільність населення тут вище [10].

Третя складова поняття «регіон» детермінується політико-адміністративним поділом території регіону, його політико-адміністративною структурою. Оскільки владно-силовими відносинами пронизані всі господарські відносини, політико-адміністративна структура регіону збігається з його економічною структурою. Саме рівні адміністративного поділу забезпечують регіону необхідні умови для належного соціально-економічного функціонування.

Четверта складова – це етнічна структура регіону. Довгий час ця складова практично не бралася до уваги при організації функціонування регіонів, дотримувалася принцип єдності політичного, економічного й етнічного. Однак останніми роками ця складова стала пильно вивчатися, особливо після делімітації кордонів на пострадянському просторі й конституціоналізації Косово в Сербії.

П'ята складова поняття «регіон» – соціокультурна. Її можна виділити як соціальну детермінанту розвитку внаслідок двох обставин: (1) більшість діючих у соціальній системі факторів становлять собою специфічно людські способи діяльності, тобто феномени культури; (2) усі фактори, що діють у суспільстві чи впливають на нього (у тому числі природні), навіть у тих історичних ситуаціях, коли вони виходять на перший план, опосередковані суспільною психологією.

Шостою складовою «регіону» є нормативно-правова сфера. Діяльність у регіоні обов'язково підлягає правовому регулюванню; законотворчість у регіональній сфері має велике значення для нормального функціонування регіону, а взаємодія центральної і регіональної влади, а також влади регіональних і інших рівнів місцевого самоврядування може бути джерелом як конфліктів, так і нормальної життєдіяльності регіону.

Загальну політику функціонування регіону визначає його сьома складова – політична. Вона становить собою цілісну, впорядковану сукупність політичних інститутів, ролей, відносин, процесів, принципів політичної організації суспільства в регіонах, підпорядкованих прийнятим у конкретному суспільстві політичним, соціальним, юридичним, ідеологічним, культурним нормам, історичним традиціям і настановам політичного режиму. Саме політична система в регіоні організує системні відносини між суспільством і державою, визначає відбування політичних процесів, що включають інституціоналізацію влади, характеризує стан політичної діяльності, рівень політичної мотивації й політичної творчості в суспільстві, характер політичної участі, неінституціоналізованих політичних відносин [11].

Тому не випадково у ч. 1 ст. 1 Декларації про регіоналізм у Європі, що була схвалена на засіданні Асамблеї Європейських регіонів (далі: АЄР) 4 грудня 1996 року, у дефініції регіону основний акцент робиться на політичну складову – регіон: це територіальне утворення, сформоване у законодавчому порядку на рівні, безпосередньо нижчому після державного, і наділене політичним самоврядуванням [12].

На підставі вищевикладеного, регіон визначається як цілісна соціальна система, що має всі характеристики соціуму. Ця система має єдину архітектоніку (структуру), яка включає фізико-географічну, економічну, політико-адміністративну, етнічну, соціокультурну, правову, політичну підструктури, соціальні інститути, що відповідають їм, при визначальній ролі інститутів управління в організації життя регіону.

Основним суб'єктом і об'єктом управління регіоном є людина, об'єднана в соціальні спільноти, котра вступає в соціальні відносини з іншими людьми. Тобто в рамках регіону створена і функціонує належна система життєзабезпечення особистості, в рамках якої можливе задоволення всіх її життєвих прагнень та інтересів. Ця система базується на територіальній громаді – соціальній спільноті, що виступає як суб'єкт-об'єкт управління органами публічної влади як державної (агенти центральної влади на місцях), так і самоврядної (ОМСВ обласного (регіонального) рівня).

Таким чином, регіон становить собою цілісну, просторово-організовану форму життєдіяльності індивіда й локального (регіонального) соціуму як системи, складне й комплексне явище. Така форма має свій зміст. Це взаємодія суб'єктів у процесі відтворення умов життєдіяльності; матеріально-речовинні фактори, що виступають основою відтворення; кількісні і якісні показники, що характеризують результат – рівень соціально-економічного розвитку.

Крім цього, у регіоні існують особливі функціональні та статутарні внутрішньо системні зв'язки, що впливають із відносин власності, а також компетенційних відносин із розподілу предметів відання й повноважень, що, власне, і є предметом нашого дослідження. Це обумовлюється об'єктивними факторами внутрішнього (належна економічна, соціальна, політична, етнічна й управлінська інфраструктура) і зовнішнього (зв'язок з іншими регіонами й центром) характеру. Звідси регіон має самоврядний механізм, елементи якого взаємозалежні й доповнені механізмом зовнішнього регулювання.

Виходячи з вищевикладеного, можна дійти висновку, що регіон – це територія в адміністративних межах держави, яка характеризується: а) комплексністю; б) цілісністю; в) спеціалізацією; г) керованістю, тобто наявністю політико-адміністративних органів управління.

Сукупність зазначених характеристик визначає регіон як складну й системну соціальну структуру. Виходячи з нормативних підходів, досліджених вище, в Україні під регіоном варто розуміти області, Автономну Республіку Крим і міста Київ і Севастополь.

При цьому варто мати на увазі, що таке поняття регіону носить дуже умовний і абстрактний характер. Його конкретизація і змістовна інтерпретація здійснюються при виділенні різних типів регіонів відповідно до визначених цілей і завдань.

Однак і у вітчизняній, і в зарубіжній літературі немає чіткого, однозначного тлумачення цього поняття. Це є однією з причин різноманіття напрямів і методологічних концепцій у сучасних регіональних дослідженнях як за кордоном, так і в Україні.

Так, англійський регіонознавець Е. Хюрелл зазначає, що, по-перше, «регіон – це природний, органічний принцип територіальної організації соціальних, політичних, економічних і культурних аспектів життєдіяльності людських співтовариств. У цьому контексті регіоналізм аналізується в таких категоріях, як: а) соціальна згуртованість етнічних, расових і мовних груп, що проживають спільно; б) економічна взаємодоповнюваність тих господарських і промислових одиниць, що працюють у рамках даної території; в) сумісність загальних цінностей, пов'язаних з культурою, релігією, історичними традиціями; політична солідарність» [13].

Для визначення поняття «регіон» у науковому й експертному співтоваристві, як правило, пропонуються такі характеристики: комплексність соціально-економічного й екологічного розвитку; комплексність промислового розвитку; характер розвитку виробничої і соціальної інфраструктур, системи поселень; здатність відтворювати умови для гармонічного розвитку населення, що проживає в регіоні; здатність виробляти такий обсяг товарів, що забезпечував би також можливість задоволення інших регіонів.

Такі характеристики явно носять внутрішній характер, належать до регіону як до частини національної держави й економіки регіону як частини національної економіки.

У даному контексті російський дослідник П. Я. Бакланов пропонує враховувати при розкритті поняття «регіон» також фактор «регіональної замкнутості», тобто здатність ресурсних і споживчих ланок замикатися (локалізуватися) у межах певної території [14].

Автори колективної монографії «Соціально-економічне прогнозування розвитку регіону» за редакцією В. Я. Феодоритова й О. І. Попова відзначають, що: «Основними ознаками регіону як категорії та об'єкта планування є економіко-географічна єдність і цілісність відтворювального процесу, що базуються на формуванні міжгалузевих структур з відносною замкнутістю виробничого циклу» [15].

Наведене формулювання окреслює межі регіону господарськими умовами найбільшої економічної доцільності.

Російський дослідник-регіонознавець С. В. Борисов виділяє найбільш поширені характеристики поняття «регіон»: «а) населення регіону в цілому; б) політико-адміністративний істеблшмент регіону; в) конкретний керівник або сформоване угруповання в регіональному керівництві; г) окрема галузь або рівень регіональної влади; д) територіальний підрозділ загальнонаціональної чи трансрегіональної корпорації чи соціального співтовариства в регіоні. Характер таких корпорацій співтовариств може бути гранично різноманітним: фінансова чи економічна структура; політична організація (партія, рух); етнічна група; професійна чи галузева корпорація, конфесія і т. д., аж до кримінальних співтовариств» [16].

Відзначаючи полісемічність поняття «регіон», російський дослідник Л. Олех відзначає, що його зміст залежить від відображення конкретного зрізу життя. Він виділяє такі фактори, що визначають багатозначність цього поняття: фізико-географічна складова, бо «регіони прив'язані до географічного й соціального середовища. Вони мають стійку чи нестійку взаємодію з природою і більш широко – з космосом»; взаємозалежність культур «як мета соціального розвитку, орієнтованості на людину, її людинотворче начало, і цивілізації, що представляє засіб, за допомогою якого можна досягти звільнення людини чи залишити її в рабстві, в залежності від того, наскільки вдало використовується цивілізаційний інструмент»; певний політико-адміністративний зміст.

Разом з тим, Л. Олех критично ставиться до практики ототожнення регіону з територією (областю, краєм). Він вважає, що, по-перше, регіон це не тільки територія, але й її населення. По-друге, регіон – це не тільки низка адміністративних одиниць, якими є область і край. Регіон – це всілякі й доцільні рівні адміністративного поділу, що забезпечують даному соціальному організму необхідні для нормального існування й функціонування рівні «самості», самодостатності. На думку даного автора, «у першому наближенні регіон визначається як самодостатній соціальний організм, що знаходиться в єдності із середовищем, який має фізико-географічні, культурно-цивілізаційні, еколого-економічні, етнічно-історичні, політико-адміністративні й правові властивості, та виступає засобом формування і функціонування федерації» [17].

Спрощений і навіть примітивістський у функціонально-аксіологічному аспекті підхід до розгляду регіону як чисто внутрішньодержавного територіального утворення характерний для багатьох сучасних російських дослідників. Наприклад, А. К. Магомедов використовує поняття «регіон» як тотожне поняттю «суб'єкт Російської Федерації», також як синоніми він використовує поняття «провінція», «землі» та «локальні співтовариства» [18].

Дійсно, у багатьох наукових працях регіони «замикаються» в межах адміністративно-територіальних одиниць. Саме для таких регіонів формуються в існуючих нині органах управління планові документи. Але повною мірою адміністративно-територіальні одиниці не задовольняють наведеним визначенням регіону, оскільки їхні межі часто не збігаються з межами господарських структур. Однак саме в такому контексті публічного управління й задоволення потреб і запитів регіону, ми вбачаємо позитивний потенціал цього підходу. Він полягає в локально-антропогенній акцентуації опорного поняття «регіон» – територія з населенням, а вже потім і «все інше» (він має свою господарську інфраструктуру і т. д.). У нашому контексті ми пропонуємо робити акцент на, власне, актуалізації компетенційних повноважень регіонального рівня місцевого самоврядування і його актуалізації в умовах сучасних процесів державної і глобальної регіоналізації.

Вважаємо, що саме такий підхід дасть нам можливість досліджувати проблематику розмежування повноважень не тільки через систему відносин центру й периферії, у рамках владної вертикалі, і через горизонтальні зв'язки, відносини з іншими регіонами, але й з органами місцевого самоврядування, що представляють інтереси інших адміністративно-територіальних одиниць держави, які діють на території самого регіону.

На нашу думку, нормативна ідентифікація регіону повинна визначатися відносинами «центральна влада – регіональне керівництво», «регіональна влада – органи регіонального самоврядування», «регіон – регіони», а також відносинами регіональної самоврядної влади з інститутами самоврядної влади місцевого рівня і їхніх структур громадянського суспільства, а також розвитком міжнародних контактів регіонів.

І в цьому контексті, незважаючи на те, що поняття «регіон» стосується універсальних категорій суспільствознавства, з погляду методології, варто віддати перевагу підходу до визначення «регіону» англійських учених Д. Гриффітса й К. Ланігана, котрі при визначенні регіону роблять спеціальне застереження, що дефініція дається відповідно до цілей конкретного дослідження. Вони визначають регіон як «внутрішньодержавну територіальну одиницю (цілком обмежену в межах території держави), яка перевершує територію місцевого органу влади (місцевого самоврядування), але поступається території держави. Таким чином, регіон належить до проміжного рівня, що стоїть між урядовим і місцевим рівнями й може бути названий «*meso*-областю». Ідентифікація регіону в даному випадку не обов'язково впливає з

адміністративно-територіальної одиниці, бо розглянута конкретна територія може не містити в собі культурні чи конкретні рівні адміністративної і законодавчої автономії [19].

Даний підхід дуже чітко об'єктивує й актуалізує проблематику внутрішньодержавної регіоналізації сучасної демократичної державності.

Під внутрішньодержавною регіоналізацією слід розуміти процес перерозподілу публічно-владних компетенцій, передачі функцій від національного на регіональний рівень, появу й розвиток нових інституціональних форм, що відповідають новій ролі регіонів у процесі прийняття рішень на національному і наднаціональному рівнях [20].

Уявляється, що саме тут полягає й виявляється парадигма початого дослідження. Правда, варто враховувати, що автор, говорячи про регіоналізацію, розуміє її дуже вузько – як процес, що відбувається тільки «зверху вниз», від центру в регіони. Ми ж пропонуємо розуміти даний процес у всій «глибині» його прояву – за допомогою додавання руху «знизу нагору» – як розмежування повноважень між регіональним (обласним) і іншими рівнями місцевого самоврядування, з метою формування належної й оптимальної компетенційної бази обласного рівня місцевого самоврядування.

Разом з тим, в активізації цього процесу варто враховувати й могутні процеси міжнародної регіоналізації. У XXI столітті поряд із процесом глобалізації відбувається процес регіоналізації, причому це стає характерним не тільки для держав з федеративною формою устрою, але й для унітарних держав, для цілих континентів і частин світу. На думку І. М. Бусигіної, глобалізація становить собою, з одного боку, сполучення процесів концентрації і централізації, а з іншого – деконцентрації і децентралізації [21].

У звіті Всесвітнього банку реконструкції і розвитку відзначається, що процеси глобалізації і регіоналізації фактично стають, «по-перше, взаємно сполученими і, по-друге, політично мотивованими» [22]. Вважаємо, що така взаємодія володіє синергетичним і мультиплікативним ефектами, що взаємно підсилюють вказані тенденції та надають їм характеристики взаємних та взаємопов'язаних критеріальних ознак обох мегатрендових процесів.

Наочним прикладом процесу регіоналізації є Європейський Союз, де фактично в даний час формується й реалізується європейська регіональна політика, в основі якої лежить процес багаторівневої інтеграції.

У сучасній Європі зміна ролі держав-націй під впливом глобалізації і посилення наднаціонального фактора виявилася з особою силою в двох напрямках. По-перше, спостерігається процес посилення наддержавної федералізації в рамках ЄС, коли держави, що його складають, фактично «поділяються» частинами свого суверенітету з наднаціональними органами ЄС. По-друге, розвиток регіоналізації, тобто паралельно і внаслідок процесу розмивання державного суверенітету «зверху» в рамках ЄС спостерігається така сама тенденція, що відбувається вже «знизу», з боку адміністративних і історично сформованих регіонів усередині національних держав ЄС [23]. Професор Т. В. Зонова відзначає взаємозв'язок процесів, що відбуваються на пострадянському просторі із загальносвітовими тенденціями: «Процес регіоналізації набув нових імпульсів. Йдеться про підвищення ролі регіонів у архітектоніці європейського континенту, у розвитку європейської інтеграції і загальноєвропейському співробітництві, що колись гальмувалося жорстким протистоянням двох систем. Взаємозв'язок сучасного світу обумовив високий ступінь спільності цього процесу як для Західної, Центральної і Східної Європи, так і для Росії» [24].

Варто враховувати, що в сучасній «єдиній» Європі склалася багаторівнева структурно-функціональна й компетентно-повноважна політика, що включає три відносно самостійних центри й рівні влади: 1) «наднаціональний» (ЄС); 2) «національний» (держави-члени ЄС); 3) «субнаціональний» (органи регіонального управління).

При цьому необхідно усвідомлювати виникнення внутрішньо суперечливої дихотомічної тенденції: якщо федералізація на європейському рівні – це модель інтеграції, то на внутрішньодержавному рівні – це форма дезінтеграції. У цьому зв'язку актуалізується й об'єктивується питання про перспективи й результати європейської інтеграції: наскільки реальна концепція «Європа регіонів», чи не замінюють регіони національні держави в умовах загальної наддержавної федералізації Європи?

Це питання детермінується тим, що регіоналізація в Європі не відбувається сама по собі. На думку М. Китинга, цей процес тісно пов'язаний із базовим стосовно нього процесом наддержавної федералізації і багато в чому є його зовні парадоксальним наслідком. Тобто європейська політика федералізації значною мірою стимулює процес внутрішньодержавної дезінтеграції в державах-членах. У багатьох із них регіони вимагають і домагаються юридичного закріплення й фактичного надання великого кола повноважень і предметів відання всередині держави, у тому числі щодо фінансових, податкових і бюджетних питань, а також права виходу на міжнародну арену. Це призводить до того, що регіони як субнаціональні одиниці євроінтеграції, перетворюючись на відносно самостійних акторів європейської політики, стимулюють зростання тенденцій до регіональної автономізації і федералізації унітарних держав [25].

Разом з тим ці явища не загрожують існуванню державності, а сприяють її вдосконаленню. Провідником соціальної солідарності дедалі ще виступає держава, але на місцевому й регіональному рівнях, особливо там, де склалися загальна самосвідомість і історія, виникають співтовариства, засновані на ідеї солідарності. Внаслідок цього багато рухів за нації без держави й національних меншин відмовилися від політики сепаратизму й іредентизму (іредентизм – політичний і суспільний рух за відторгнення частини території поліетнічної держави й об'єднання земель, населених будь-яким етносом (від іреденту – рух в Італії наприкінці XIX – початку XX ст. за відторгнення від Австро-Угорщини земель, частково населених італійцями) [26]). Замість цього вони зосередилися на можливостях, що відкрилися перед ними завдяки новому світовому та континентальному порядку [25].

Таким чином, дуже чітко простежується онтологічний взаємозв'язок глобалізації з регіоналізацією, процесами регіоналізації та європейською регіональною політикою, а також об'єктивне зростання ролі регіонального фактора в європейській політиці й регіонах як адміністративно-територіальних одиниць європейських держав. Зазначені фактори об'єктивують, актуалізують і детермінують підвищення ролі регіонів, регіонального самоврядування в Україні та виступають як каталізатори розмежування повноважень між різними рівнями місцевого самоврядування в нашій державі.

Список використаних джерел:

1. Коваленко Е. Г. Региональная экономика и управление / Е. Г. Коваленко. – СПб. : Питер, 2005. – С. 46.
2. Словарь иностранных слов 1933 года [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.megaslov.ru/html/r/regional5n3y.html>
3. Регион [Електронний ресурс] // Толковый словарь иностранных слов. – Режим доступу: <http://www.onlinedics.ru/slovar/in yaz/r/region.html>
4. Див. : Экономическая энциклопедия. Политическая экономия / гл. ред. А. М. Румянцев. – М. : Сов. Энцикл., 1975. – Т. 2. – С. 219–220.
5. Некрасов Н. Н. Региональная экономика. Теория, проблемы, методы / Н. Н. Некрасов. – М. : Экономика, 1978. – С. 22–23.
6. Барбаков О. М. Регион как объект управления / О. М. Барбаков // Социол. исслед. – 2002. – № 7. – С. 97–99.
7. Советский энциклопедический словарь. – М. : Изд-во БСЭ, 1987. – С. 111.
8. Каганский В. Советское пространство: конструкция и деструкция / В. Каганский // Регионология. – 1998. – № 5. – С. 38–56.
9. Социальная структура и социальные процессы // Социология : словарь-справочник. – М. : Наука, 1990. – Т. 1. – 204 с.
10. Основные положения региональной политики в Российской Федерации // Регионология. – 1996. – № 2. – С. 12.
11. Барбаков О. М. Региональное управление: реалии и перспективы / О. М. Барбаков. – СПб. : Лань, 1999. – С. 288.
12. Декларация о регионализме в Европе, одобрена на заседании Ассамблеи Европейских регионов 4 декабря 1996 года [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mid.ru/bdomp/sbor.nsf/fe3845c0f6d9b35443256c8a004e8835/0bb87e3076058a9443256c8a0047bc02!OpenDocument>

13. Hurrell A. Explaining the Resurgence of Regionalism in World Politics / A. Hurrell // *Review of International Studies*. – 1995. – October. – Vol. 21. – P. 333.

14. Бакланов П. Я. Линейно-узловые системы промышленности (структурные особенности и возможности учета в планировании и управлении) / П. Я. Бакланов. – Владивосток, 1983. – С. 14.

15. Социально-экономическое прогнозирование развития региона / под ред. В. Я. Феодоритова, А. И. Попова. – Л., 1977. – С. 13.

16. Борисов С. В. Конфликты региона-лидера с центром / С. В. Борисов // Эволюция взаимоотношений центра и регионов России: от конфликтов к поиску согласия : сб. ст. / под ред. Дж. Азраэла, Э. Паина, Н. Зубаревич. – М., 1997. – С. 153–154.

17. Олех Л. Г. Философия регионализма [Электронный ресурс] / Л. Г. Олех. – Режим доступа: http://philosophy.nsc.ru/life/journals/humscience/197/11_olex.htm

18. Магомедов А. К. Мистерия регионализма / А. К. Магомедов. – М. : МОНФ, 2000. – С. 20.

19. Dylan Griffiths and Chris Lanigan. The Strategic Uses of Regionalism: Regionalist Rhetoric in the North East of England and Wales [Электронный ресурс] // Paper presented to the ECPR Workshop: Regionalism Revisited Territorial Politics in the Age of Globalisation' ECPR Joint Sessions Mannheim 26–31 March 1999. ECPR Standing Group on Regionalism. – Режим доступа: <http://www.essex.ac.uk/ecpr/index.html>

20. Таймулин А. М. Глобализация и регионализация как варианты развития современного общества : дис. ... канд. филол. наук : 09.00.11 / А. М. Таймулин. – Красноярск, 2011 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.dissercat.com/content/globalizatsiya-i-regionalizatsiya-kak-varianty-razvitiya-sovremennogo-obshchestva>

21. Бусыгина И. М. Регионализация в странах Западной Европы: Великобритания и Франция в сравнительной перспективе [Электронный ресурс] / И. М. Бусыгина. – Режим доступа: <http://www.kazanfed.ru/publications/kazanfederalist/n21-22/4/>

22. Entering the 21-st Century. World Development Report 1999/2000. The International Bank for Reconstruction Development // The World Bank. – Oxford : Oxford University Press, 1999. – P. 1–2.

23. Валиева К. А. Политическая проекция глобализации в европейском пространстве / К. А. Валиева // Век глобализации. – 2009. – № 1. – С. 99.

24. Зонова Т. В. От Европы государств к Европе регионов? / Т. В. Зонова // Полис. – 1999. – № 5. – С. 155.

25. Китинг М. Новый регионализм как возможность [Электронный ресурс] / М. Китинг // Россия в глобальной политике. – 2008. – № 4. – Режим доступа: www.globalaffairs.ru/numbers/33/997.html

26. Ирредентизм [Электронный ресурс] // Толковый словарь обществоведческих терминов / Н. Е. Яценко. – М., 1999. – Режим доступа: http://www.slovarnik.ru/html_tsot/i/irredentizm.html

** Баймуратов Михайло Александрович – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри конституційного, адміністративного та міжнародного права Маріупольського державного університету, заслужений діяч науки і техніки України.*

УДК 341.1

Наталія Герасимчук *

КОМПЕТЕНЦІЯ МІЖНАРОДНИХ ІНСТИТУЦІЙ: ДИНАМІКА ЗМІН В УМОВАХ СУЧАСНОСТІ

У статті досліджується поняття «компетенція міжнародних інституцій» та розглядаються два спектри її дії: загальна та спеціальна компетенція. Аналізується співвідношення компетенції держав та міжнародних інституцій. Піднімаються актуальні питання, пов'язані з процесом росту компетенції міжнародних інституцій.

Ключові слова: компетенція, дуалізм компетенції, загальна компетенція, принцип спеціалізації, чітко визначена компетенція, трансфер повноважень, ріст компетенції.